

Skogsavverkning en växande industri

Timmer är lukrativt i Moçambique och utländska operatörer köper gärna avverkningslicenser. Ännu finns ingen större träindustri i landet och de flesta stockarna exporteras utan förädling.

DET FINNS BRA VIRKE I SÅ GOTT SOM HELA LANDET. Extra värdefulla är ädelträslagen pau preto (som är bättre än ebenholts) och pau ferro (ett extremt hårt träd), men även de vanligare träslagarna duger bra för all sorts snickeri. Mycket av timret som exporteras till Europa används, på grund av hållbarheten, i tillverkning av musikinstrument.

Trots att det varit känt sedan länge att Moçambique har stora skogsresurser utnyttjades de inte eftersom kriget hindrade allt arbete utanför städerna. När det blev fred var det bland annat skogsbolagen som bad om en snabb minröjning av väg och mark. Sen gick det snabbt. Först ut var indiska och pakistanska företag och på senare år har även kinesiska börjat fälla träd i främst de norra provinserna. Det höggs skog även under kolonialtiden. Men det var industriellt i den mening att timret inte bara höggs i Moçambique utan också blev till brädor i sågverk och sedan användes till inhemsk byggnation. Skogens resurser kom alltså landet till godo och dessutom krävdes det arbetskraft för hanteringen. Naturligtvis i en kolonial situation som endast medgav utveckling åt en liten minoritet. Men dock, idag skeppas timmerstockar ut från hamnar utan att ge något mervärde åt Moçambique utöver de sålda operatörslicenserna. I sanningens namn ska sägas att sågverken håller låg klass och inte upprustats sedan självständigheten.

PORTUGISEN JOSE BRITOL kom till Cabo Delgado för fyra år sedan. Två år senare öppnade han ett modernt sågverk i Pemba tillsammans med en kompanjon i hemlandet. Efter en del strul med byråkrati är sågverket nu på fötter och ger en hyfsad avkastning. Men det krävdes en rejäl investering för att köpa nya, moderna maskiner i Portugal och sen frakta dem hela vägen till Pemba.

– Vi gör hela processen. Från att hugga ner träden ute i bushen till att såga till brädorna. Fast sågverket har större kapacitet än vad vi har licens för att fälla, så därför köper vi även timmer av lokala operatörer.

Men fortfarande exporteras nästan hela produktionen till Europa. Just eftersom kvaliteten på virket är bra så betalar europeiska firmor bättre än moçambikiska. Fast ett tjugotal moçambikier har i alla fall fått arbete på sågverket.

FREDERICO JOÃO ANSER INTE att det är tillräckligt. Han är programhandläggare i Cabo Delgado för KEPA (den finska motsvarigheten till Forum Syd) och har under flera år försökt in-

leda en diskussion om hanteringen av skog i Moçambique. Hittills med magert resultat.

– Det finns så mycket pengar i branschen att mygel nästan är ofrånkomligt. Problemet är att när höjdare är inblandade blir det ingen debatt eftersom det inte finns något intresse av öppenhet.

En kubikmeter ädelträ är värd 200 dollar och då ett normalt stort timmerbolag fäller 100 000 kubikmeter på sex månader (på grund av regnperioden varar säsongen endast ett halvår) innebär det att förtjänsten är 20 miljoner dollar. Då finns det utrymme till att besticka en tulltjänsteman i hamnen vars månadslön knappt överstiger 100 dollar.

Antonio Ashgar är en spansk konsult som varit i Moçambique under många år och gjort studier inom flera olika områden. Han hävdar att ingen någonsin talar om skogsavverkning i Cabo Delgado. Varken om hur mycket timmer som fälls, vilka pengar som tjänas eller framför allt var dessa pengar hamnar.

– Problemet är att det saknas en patriotisk känsla hos den styrande klassen. De är inte intresserade av att utveckla landet utan ser först och främst till egen kortsiktig vinning, säger han.

KORTSIKTIGT TÄNKANDE är ingen bra strategi inom skogsbruk. Inte minst för miljön. Jorderosion och djurbestandets minskning börjar bli allvarliga problem i Moçambique. Men också för att träd, i än högre utsträckning ädelträ, inte växer upp i en handvändning. Därför finns det en regel som säger att varje licensierad operatör har ett ansvar för att se till att återväxten främjas, det vill säga att de måste plantera nya träd. Både Frederico Joao och Antonio Ashgar hävdar att det är ett skämt, de har aldrig sett några nya trädplanteringar på kalhyggena.

På jordbruksministeriet i Maputo förklarar direktören på skogsavdelningen, Arlito Cucó, att det inte är riktigt sant.

– Det går inte att jämföra moçambikisk skog med europeisk. Här är inte träd planterade i raka led och med bara en sort inom avgränsat område. Istället är det bush med allsköns trädsorter blandade.

Arlito Cucó menar att så länge en operatör håller sig till reglerna och bara fäller träd som uppnått det fastställda diame-termåttet, det vill säga åldern, så är det inget problem. Då sker det en naturlig återväxt eftersom de mindre och yngre träden får mer av både syre och vatten när de större huggits ner. Inom några år kan således samma operatör återvända till samma plats och hugga ned de träd som då växt upp.

Det tyngsta, och förmodligen tristaste, arbetet sköter dessa killar. Alla fällda träd måste bäras till en uppsamlingsplats där lastaren kommer till.

Foto: Johan Sävström

HAN ÄR OCKSÅ SKEPTISK TILL RYKTENA om fusket med licenser och kvoter. En ny lag togs i bruk 1999 som säger att allt virke i klass 1, det finns fyra klasser utöver ädelträ, måste sågas i landet innan export.

Med lagen kom också en kontrollenhet. Det finns både mobila inspektörer som åker runt på avverkningsplatserna och det finns vägtullar som kontrollerar timmerbilarna. Inspektören väger lasten och kollar trädslag samt att diametern på stockarna är godkänd.

Just nu arbetar ministeriet på en regeländring om att även de andra virkesklasserna måste behandlas i landet. Tidigare var ingen intresserad av de lägre klasserna, men eftersom det nu finns en efterfrågan på världsmarknaden gäller det att utnyttja situationen.

– Vi försöker hålla jämna steg med marknadsläget. Lyckas vi innebär det att Moçambique får fler sågverk och brädgårdar som innebär fler jobb.

Enligt Arlito Cucó har staten två åtaganden. Förutom det administrativa (lagar, regelverk och kontroll) ska småindustrins utveckling inom skogssektorn främjas. Främst genom att ge krediter till investerare som är villiga att fräscha upp de åldrande sågverken samt att bygga nya. Det finns också en regel som säger att ju mer virke en operatör väljer att förädla i Moçambique desto lägre exportavgift.

– Målsättningen framför andra är såklart att resurserna ska gagna Moçambique och befolkningen idag och i framtiden. Alla beslut vi tar avvägs mot detta, säger Arlito Cocó.

JOHAN SÄVSTRÖM

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommerciell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.